

tar-se a acceptar *AlcM*. I en tot cas si hi ha acció d'un mot sobre l'altre, només és natural acceptar, en nivell popular, que sigui *cadenera* la que influeix en el barbarisme *ca(r)dernal*, i no pas a la inversa. —⁴ Que escriu sense asterisc cosa en realitat abusiva: no se'n dona cap testimoni en el seu diccionari. Una pronúncia *kardanerā* solament la donà un cop *AMAlcover* com a cosa local de Porreres (supra): potser un trabucament merament ocasional.

CADET, del fr. *cadet* 'noble jove que serveix com a voluntari' < gascó *capdet* 'cap, oficial', del ll. *CAPITELLUM* 'cap petit, caparró' (germà gascó del cast. *caudillo*), cf. *DCEC* I, 573a.

CADÍ, 'jutge musulmà', de l'ar. *qādī* 'jutge', pròpiament participi actiu del verb *qādā* 'determinar, decretar', que és el mateix mot que ha donat *ALCALDE*.

CADINS o **CADÍS**, mena de drap de llana antic, sembla provenir del nom del poble de *Cadix* (fr. *Cadix*) en l'Albigès, d'on es devia importar, car antigament es deia en general *drap de Cadís* i no pas *cadins* substantiu plural. □ 1.ª doc.: 1306.

Cadirs en doc. ross. de 1306 (*RLR* VII, 155). *Cadins strets* o *draps Banyoñens* a. 1307 (o 1450), (*RLR* IV, 382), i vegeu-ne més en *AlcM*, des de 1387 fins a 1448 (amb dos de més recents). En algun inventari aragonès («una saya vermella de *cadins* de homme» a. 1362, *BRAE* III, 91). *Cadirs* el 1310 que *Alart* comenta «ordinairement écrit et devrait s'écrire *cadiss* en catalan» (*RLR* x, 59). *Littré* dona *cadis* «sorte de serge de laine de bas prix», amb un testimoni modern localitzat a Poitiers i un passatge de *Froissart*. Id. en el *TdF*, que en dona cita en *Roumieux* felibre de Nîmes, i una del diminutiu *cadisset* de *Marcelin*, felibre de Carpentras. La doble forma cat. *cadins* i *cadissos* o *cadis* no s'explica per dialectalisme rossellonès, car *cadissos* precisament apareix en textos barcelonins de cap a 1700; però tot s'explica si es tracta d'un drap fabricat originàriament a *Cadix*, població avui de 485 hab. a l'Albigès, el nom del qual és *Cadís* en llengua d'oc (*TdF*), i deu venir d'un primitiu *Cadins*, ll. *CATINOS* 'olles, gorgues, fondals' (com el nostre *Cadí*). La forma d'anomenar-lo «drap de *Cadirs*» (1308, 1387) ho confirma.

CADIRA, del ll. *CATHEDRA* id., que es prengué del gr. *καθέδρα* 'seient, setial', derivat del gr. *ἔδρα* 'seient'; és la forma corresponent a l'oc. ant. *cadieira* id. i restants formes romàniques (com fr. ant. *chaieire*, fr. *chaire*, etc.) resultants de l'accentuació *CATÉDRA* del llatí vulgar, en lloc de *CÁTHEDRA*, clàssica. □ 1.ª doc.: 1043 en un doc. de l'arxiu de la Catedral de Bna. (Batalari, *Or.*, p. 50); S. XIII.

Gità l'enfant per un escaler en aval, tant fort que'l cervel de l'enfant ferí en la *cadira*», *VidesR*, f° 124v2 (n. 136), traduint *tribunali* del llatí, on, per tant, no

és una modesta cadira sinó 'el tron, estrada o càtedra del jutge'; també tradueix *thronum* en el f° 173v1 (p. 507 del llatí). En *Llull* «volgueren Blanquerna asseure en l'apostolical *cadira*», *Blanq.* (*NCl.* II, 135.10); *cadires Blanq.* I, 208.13. OPou: «cadira: cathedra, sella, subsellium; *cadira cuberta* ---; *cadira de solàs*: sella reclinatoria; la respallera de la *cadira* ---; *cadira redona* a les espalles ---» (*TbPu.*, 187).

Modernament el nostre *cadira* és l'equivalent de la idea bàsica i simple del francès *chaise*, angl. *chair*, it. *sedia*, usual en tot el domini lingüístic: pel Nord fins al Capcir (*ampalá kədīras* a Formiguera, 1960), i fins a l'Alta Ribagorça, pel Sud fins al cap del País Valencià, on en general la pron. vulgar és *kaira*, però a l'extrem Sud es transposa en *karia*, Xixona, 1935, i Mondòver: «una *carieta* que no parava de cloixir» (*Canyissaes*, 34).

Per a les formes de l'aragonès i el gascó pirinencs, veg. *Rohlfs*, *BhZRPb.* LXXXV, § 254. La forma genuïna de l'alt-aragonès és *kadyéra*, però designa allí l'escon de la llar: Escuaín, Saravillo, Torrelabad, Lárrede, Fanlo de Vio, Àscara, etc. (1965-6); a Sercué deien *cadira* (*BHisp.* VIII, 299); a Bielsa vaig sentir encara *katiéra* (escon) el 1965, on m'ensenyaren un «fogaril rodeado de *katiéras*, dos de costato»; allà estigué en ús una forma ultracorregida *cadrella*: «una *cadrella* de nogar, con su caxica», 1374, «una *cadrella* devant del leyto, viella, larga», 1378 (*BRAE* I, 350; IV, 215). A Tor de Vall Ferrera designen les xanques com a *cadires* (1932). Una forma ja mig catalana *cateira* apareix ja en doc. d'Urgell en l'any 940 (Bast.-Bass.). El cat. *cadira* fou manllevat pel cast. ant., on es troba *cadira* en textos del S. XVI i ja en la *Conf. del Amante* traduïda de Gower el 1399 per un anònim de llenguatge aportuguesat (254, 432); d'ací al basc: *kadera* «silla» suletí, lab. i bnav., però «pierna de un animal» en el Roncal, Salazar i Biscaia, en la forma *kadera* (cf. cast.), *kadira* «fauteuil, chaise» en labortà i en l'alt-nav. de Lezaka (tocant al lab.), *kaidera* sul. Per a tot això i per al radical canvi de sign. en el cast. *kadera*, veg. *DCEC*. Ús popular del cpt. *cadira de braços*: una roca l'anomenen així en el camí de Pedrós perquè en té la forma, Castellterçol 1935.¹

DERIV.: *Cadirada*, *Cadiraire*, *Cadiral*, *Cadiram* = cast. 'silleria': «la lògia --- una sala llarga amb *cadiram* vermell a cada banda», P. Coromines, *Prometeu*, cap. v, p. 98. *Cadirat*, *Cadiratge*, *Cadirejar*, *Cadirer*, *cadireria*, *Cadiró* 'tamboret' a Tor de Vall Ferrera (1932). *Cadiral*, *encadirada*.

Per via sàvia: *càtedra* [1507, Busa-Nebr. «cathedra, sodes», B-III-3.50; 1560]; *catedràtic* [1507, Busa-Nebr. «qui lig en la càtedra»; 1560; la variant vulgar *catredàtic* la veiem encara en el B. de Maldà, parlant de la U. de Cervera, *Excursions*, p. 70, si bé també usa *cathedràtics*, p. 172, referint-se al trasllat del col·legi del bisbe de Barcelona a Montalegre-Betlem en l'any 1778]. En el primitiu, la variant *càtedra* [1638, *AlcM*] ha donat lloc en el parlar més rústic o plebeu, a la locució *donar catra*, que he sentit en les més diverses comarques muntanyenques, des dels Pirineus